Oppivelvollisuuden seurannan käsikirja

Helsingin kaupungin toimintaohje oppivelvollisten opiskelijoiden ohjaukseen lukiossa

OPETUSHALLITUS RAHOITTAA HANKETTA

Helsinki

Opinpolku

Miten tämä käsikirja toimii ja kenelle se on tarkoitettu

Tämä käsikirja on tehty oppivelvollisuuden laajentumisen myötä syntyneeseen tarpeeseen kuvata oppivelvollisten opinpolun prosesseja ja koota yhteen oppivelvollisuuden seurannan kannalta tärkeää tietoa. Käsikirja toimii raamituksena ja tukena lukiokohtaisten ohjeiden ja toiminnan suunnittelussa.

Käsikirjan tavoitteena on, että lukiossa työskentelevät **rehtorit, lukiosihteerit, opinto-ohjaajat, opettajat, ryhmänohjaajat ja opiskeluhuollon toimijat** ymmärtävät paremmin toistensa työtä ja voivat näin suunnitella yhteistä työtään opiskelijan etu keskiössä.

Käsikirja kuvaa kronologisesti oppivelvollisen opinpolkua ja sen eri vaiheiden prosesseja. Käsikirjassa avataan oppivelvollisuuden kannalta tärkeitä käsitteitä. Siinä on kuvattu esimerkkejä opiskelijoiden tilanteista ja niiden etenemisestä. Käsikirjan lopussa on koottuna yleisiä ohjeita, tarvittavia lomakkeita ja hyviä oppilaitoskohtaisia käytänteitä.

Käsikirja on koottu kevätlukukaudella 2024.

Päivitetty viimeksi 03/25. Tätä versiota ei päivitetä.

Käsikirjassa esiintyviä symboleja:

- Linkkejä
- Esimerkki
- Tärkeää huomioida
- Sanastoa

Helsinki

Sisällys

1 Lukioon siirtyvä oppivelvollinen

- Pedagoginen tiedonsiirto
- Opiskeluhuollollinen tiedonsiirto
- Maksuttomuus

2 Opintojen aloitus

- Opintojen aloitus
- Opiskelija ei aloita: 3 vrk:n toimintatapa

3 Opintojen aikana

- Opintojen etenemisen seuranta
- Opiskelija on poissa: 30 vrk:n toimintatapa
- Oppivelvollisuuden keskeyttäminen
- Eroaminen lukiosta

4 Oppivelvollisuus päättyy

- Valmistuminen
- 18 vuotta

5 Tuet ja täysi-ikäistyminen

- Tuet
- Täysi-ikäistyminen ja palvelujen muutokset

6 Esimerkit

- Viisi esimerkkitapausta ja -kuvausta eri toimijoiden työstä

7 Linkkejä

- Primus
- Opehuone
- Wilma -lomakkeet

1 Lukioon siirtyvä oppivelvollinen

Pedagoginen tiedonsiirto

- Perusasteelta siirtyvät välttämättömät tiedot tehostetun ja erityisen tuen oppilaasta.
- Lomakkeen tiedot siirtyvät automaattisesti, jos oppilas siirtyy Helsingin kaupungin oppilaitoksessa.
- **Muista peruskouluista** siirtyvien osalta perusasteen opinto-ohjaaja toimittaa lomakkeen turvasähköpostilla erityisopettajalle.
- Erityisopettaja saa herätteen opiskelijoista, joille tietoja on siirretty automaattisesti.
- Kaikki Helsingin kaupungin lukioissa aloittavat opiskelijat osallistuvat DigiLukiseulaan ja lukiokohtaisesti muihin alkukartoituksiin esimerkiksi matematiikassa. Mikäli Digilukiseulassa on jotain huomioitavaa, erityisopettaja ottaa yhteyttä opiskelijaan ja huoltajiin. Tarvittaessa opiskelija kutsutaan yksilölliseen lukitestiin.
- Digilukiseulassa kysytään perusopetuksen aikaisesta tuesta, joten erityisopettaja saa sitä kautta tietoa asiasta. Hyvän käytänteen mukaan tämä tieto kulkee ryhmänohjaajan ja erityisopettajan välillä.

Opiskeluhuollollinen tiedonsiirto

Laaja näkemys: Opiskelijan eri elämänalueisiin liittyvää tietoa (voi olla kenellä tahansa opiskelijan elämänpiiriin kuuluvalla henkilöllä)

Suppea näkemys: Opiskeluhuollon ammattilaisen opiskelijasta kirjaamaa asiakkuuden kautta saatua tietoa

- Opiskeluhuollollinen tiedonsiirto edellyttää nuoren suostumusta. Tavoitteena tuen jatkuminen erilaisissa nivelvaiheissa, myös koulutusasteen sisällä liikkuessa.
- Opiskelijan vahvuuksien huomioiminen -> Nuori siirtyy kokonaisuutena ja toimii oman tilanteensa asiantuntijana.
- Lupaa kysyvä työote mahdollistaa yhteistyön opiskelijan asioissa salassapitoa kunnioittaen. Sovittava opiskelijan kanssa ja kirjataan suostumus asiakastietojärjestelmään. Tarvittaessa yhteys perusopetuksen työntekijöihin.
- Monialaisuus: kuka tahansa nuoren kanssa työskentelevä ammattilainen voi tehdä yhteydenoton opiskeluhuoltoon oppilaitoksen vaihtuessa
- Opiskeluhuollon yksilöasiakkuudessa olevien opiskelijoiden osalta ammattilainen arvioi yhdessä nuoren kanssa tämän tarvetta tukitoimien jatkumiselle oppilaitoksen vaihtuessa
- Konsultaatio nimettömästi on aina mahdollista
- Yhteistyö oppilaitosten ammattilaisten välillä on toivottavaa: tietoa voidaan välittää puhelimitse tai järjestämällä yhteinen tapaaminen opiskelijan, huoltajan ja tarvittavien työntekijöiden kesken.

Maksuttomuus

Tieto oikeudesta maksuttomuuteen löytyy Valppaasta.
Opiskelijalle maksuttomia ovat opetuksen ja ohjauksen lisäksi:

- Opetuksessa tarvittavat oppimateriaalit
- Tietokone
- Ylioppilastutkinnon viisi (5) ensimmäistä koetta, myös hylättyjen uusiminen näiden osalta
- Vähintään seitsemän (7) kilometrin koulumatkat (pitää hakea lukuvuosittain Kela.fi)
- Opintoja täydentävästä vapaaehtoisesta toiminnasta, kuten opintoretkistä, vierailuista tai tapahtumista voidaan periä kohtuullista maksua. Maksullinen toiminta ei saa olla ainoa mahdollisuus opintojakson suorittamiseen, vaan pitää olla myös maksuton vaihtoehto.

Helsinki

2 Opintojen aloitus

HUOM!
Huoltajille pitää lähettää Wilma-tunnukset heti opintojen alettua.

Opintojen aloitus

Opiskelun aloittaminen

- Vastuu oppivelvollisen opinnoista alkaa ensimmäisenä läsnäolopäivänä.
- RO tarkistaa aloittavien läsnäolon

Opiskeluvälineet

- RO jakaa tietokoneet
- Oppimateriaalien lisenssit ja kirjat aineenopettajilta

Tiedonsiirto

- Erityisopettaja tarkistaa Wilmasta kaupungin kouluista siirtyvien opiskelijoiden tuen tiedot (koontitiedote)
- Muualta siirtyvien osalta lähettävät koulut toimittavat tiedot

Oppilaitoksen tuki

- Oppilaitoksen tukipalveluiden esittely opiskelijalle ja huoltajalle
- Erityisopettaja tapaa kaikki aloittavat ryhmät ja kertoo lukion tuen käytänteistä

Opiskelija ei aloita

3 vrk:n sääntö

Opiskelija ei saavu aloittamaan opintojaan

- RO: tarkistettava läsnäolijat päivittäin opintojen alussa

Yhteydenotto opiskelijaan ja huoltajaan

- RO: välitön yhteydenotto opiskelijaan ja huoltajaan: aloituksesta sopiminen!

Opiskelija haluaa vaihtaa toiseen oppilaitokseen / opiskelijaa ei tavoiteta.

- Jos RO ei tavoita opiskelijaa ja huoltajaa, lukiosihteeri merkitsee Primukseen ja Koskeen opiskeluoikeuden mitätöinnin.
- Jos opiskelijalla tavoite vaihtaa uuteen oppilaitokseen, ohjataan olemaan yhteydessä edellisen koulun opinto-ohjaajaan.

Ohjausvastuu palautuu edelliselle koululle

- Varmistettava opiskelijatilanteen ajantasaisuus 3 vrk:n kuluessa.

Ryhmänohjaajan muistilista

- tarkista aloittavien läsnäolo alussa päivittäin
- mikäli opiskelija ei saavu aloittamaan opintojaan, välitön yhteydenotto opiskelijaan ja huoltajaan
- varmista opiskelijatilanne 3 vrk:n aikana

Monialainen asiantuntijaryhmä

Opiskeluhuollon eri ammattiryhmien edustajia ja tarvittavia pedagogisia asiantuntijoita

- Tapauskohtainen, kun opiskelijan tilanteesta herää huoli -> kokoajana tarpeen havaitsija
- Edellyttää opiskelijan suostumuksen -> lähtökohtana opiskelijan, ja tilanteen mukaan tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan, osallistuminen kokouksiin
- Ryhmän kokoonpano vastaa opiskelijan tarpeeseen ja se voi muuttua tilanteen mukaan
- Valitsee keskuudestaan vastuuhenkilön, joka vastaa prosessin etenemisestä sekä yhteisiä palavereita koskevista kirjauksista opiskeluhuoltokertomukseen

Kuvattu myös Tuen portaissa (Helsingin kaupungin malli), josta linkki ohjaavaan lakiin.

Helsinki

3 Opintojen aikana

Opintojen etenemisen seuranta

- RO seuraa poissaoloja ja opintojen etenemistä viikoittain
- Apuna mm. RO-tietotyöpöytä ja Wilma

Oppivelvollisen valvonnan laiminlyönti:

Huoltaja, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö 9 §:ssä säädetyn velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden suorittamista, on tuomittava oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä sakkoon.

Oppivelvollisuuslaki §22

Opiskelija on poissa

30 vrk:n sääntö

Poissaoloprosessi

Tuen portaat

Selvittämätön poissaolo

- RO yhteydessä opiskelijaan ja huoltajaan
- Yhteydenotot kirjataan Wilmaan Opintojen ohjaus ja seuranta -lomake

1.kirje: Luvaton poissaolo jatkuu

- RO: opiskelijalle ja huoltajalle kutsukirje ohjauskeskusteluun
- Wilma-kirjaukset ajan tasalle
- Tuen tarpeiden selvittäminen ja tarvittaessa monialainen tuki

2.kirje: poissaolot jatkuvat tai opiskelijaa ja huoltajaa ei tavoiteta

- RO: toinen kutsukirje opiskelijalle ja huoltajalle
- Monialainen tuki

Opiskelijan kuuleminen

- RO: valmistelee rehtorille kuulemiskirjeen ja osallistuu kuulemistilaisuuteen
- Monialainen tuki
- Jos nuori on kirjoilla Helsingissä, ole yhteydessä Ohjaamon oppivelvollisuustiimiin oppivelvollisuus.ohjaamo@hel.fi

Linkki esimerkkidiat 11-15

Opintosuunnitelman pidennys

Opiskelija sopii pidennyksestä 3,5 tai 4 vuoteen opinto-ohjaajan kanssa.

- Tulee olla perusteet, esim. urheiluharrastus, elämäntilanne, oppimisvaikeudet.
- Opinto-ohjaaja merkitsee Wilmaan Opintojen ohjaus ja seuranta – lomakkeelle:
  - uusi arvioitu valmistumispäivä
  - suunnitelman pituus
  - suunnitelman tekopäivä
- Opinto-ohjaaja ilmoittaa pidennyksestä huoltajalle ja ryhmänohjaajalle

Valpas

- OPO: jos opiskelija katsotaan kuulemistilaisuudessa eronneeksi, tee Valpas-ilmoitus virkailijan opintopolun kautta!
- Ole yhteydessä oppivelvollisen asuinkunnan ohjaukseen: toimita erotodistus ja tuen välttämättömät tiedot!

Helsinki

Oppivelvollisuuden keskeyttäminen

Linkki esimerkkidia 12

Oppivelvollisen määräaikaisen keskeytyksen ennakointi.

- RO ja opinto-ohjaaja suunnittelevat
- Tarvittaessa kootaan monialainen asiantuntijaryhmä

Oppivelvollisuuden keskeyttämisen hakeminen

- Huoltaja hakee Wilma-lomakkeella
- Varmistettava opiskelijan suostumus

Rehtorin päätös keskeytyksestä

- Rehtori tekee päätöksen Wilma-lomakkeelle
- Sihteeri arkistoi päätöksen
- Vastuuhenkilön nimeäminen

Paluun suunnittelu

- Tilanteen arviointi ja mahdollinen keskeytyksen jatko
- Opintojen suunnittelu ja valinnat
- Mahdollinen tuen suunnittelu monialaisen asiantuntijaryhmän kanssa

Määräaikainen keskeyttäminen

- Pitkäaikainen sairaus tai vamma
- Raskaus- tai vanhempainvapaa
- Vähintään kuukauden kestävä ulkomailla oleskelu oppivelvollisuuden suorittamisen toteutuessa / vaihto-opiskelu
- Elämäntilanteeseen liittyvä painava syy
- HUOM: tilanteen yksilöllinen arviointi ja tarvittavat lausunnot (esim. lääkärinlausunto)

Opiskelijan tilanne vaatii keskeytystä

Useampi peräkkäinen pitkä poissaolo:

- tee määräaikainen keskeytys yhteistyössä opiskelijan ja huoltajan kanssa
- HUOM: määräaikaisen keskeytyksen aikana oppivelvollisuus ohjaus- ja valvontavastuu säilyy oppilaitoksella
- oppivelvollista ei ilmoiteta asuinkunnan ohjaukseen!

Ryhmänohjaajan muistilista

- seuraa poissaoloja ja opintojen etenemistä viikoittain
- on tarvittaessa yhteydessä huoltajaan sekä opiskelijaan
- lähettää kutsukirjeet sekä valmistelee kuulemiskirje
- on mukana suunnittelemassa oppivelvollisuuden määräaikaista keskeyttämistä sekä paluuta opintoihin
- ohjaus- ja valvontavastuu on myös keskeytyksen aikana

Helsinki

Eroaminen lukiosta

Linkki esimerkkidia 13

Oppivelvollisen toive opiskelupaikan vaihtamisesta

Ohjattu haku uuteen opiskelupaikkaan

Opinto-ohjaaja käy ohjauskeskustelun ja varmistaa tiedonkulun oppilaitoksessa (lukiosihteeri, RO ja erityisopettaja.)

Opiskelupaikan vastaanottaminen

Erityisopettaja ja/tai opiskeluhuollon jäsenet: tarvittavien pedagogisten ja opiskeluhuollollisten tietojen siirtäminen
Erotodistuksena käytetään: 123 LOPS2021 Lukion erotodistus liitteineen (nipputuloste)

Siirtymän varmistaminen ja eroaminen vanhasta koulusta

Opinto-ohjaaja varmistaa, että opiskelija on aloittanut uudessa oppilaitoksessa ja lopuksi katsoo, että Valpas on ajan tasalla!

HUOM!
Oppivelvollinen ei voi erota omalla ilmoituksellaan ennen kuin on aloittanut opinnot uudessa oppilaitoksessa.

Vaihtoehtoja lukiosta pois vaihtavalle oppivelvolliselle

- Ammatillinen koulutus
- Ammattilukio (kaksoistutkinto)
- Ammatillinen erityisoppilaitos
- Oppisopimus
- TUVA
- Kansanopiston opistovuosi oppivelvollisille

HUOM! Oppivelvollisella on sekä oikeus että velvollisuus suorittaa opintojaan ja saada niihin tarvitsemaansa tukea ja ohjausta.

Helsinki

4 Oppivelvollisuus päättyy

Valmistuminen

Asiakirjat ja todistukset

- Oppimäärän suorittamisen tarkistaminen, tarvittavat Primus-kirjaukset ja Koski-siirrot
- Todistukset ja liitteet
- Päättötodistus riittävä valmistumiseen

Opiskelijan velvollisuudet

- Tarkistaa, että Oma Opintopolussa näkyy suoritustiedot oikein.
- Työvälineiden palauttaminen.

Jatko-ohjausvelvoite

- Opiskelijalla on oikeus saada jatko-opinto-ohjausta yhden vuoden ajan valmistumisesta.

18 vuotta

Oppivelvollisuus päättyy, kun opiskelija täyttää 18 vuotta tai kun hän tätä ennen suorittaa toisen asteen tutkinnon tai vastaavan ulkomaisen koulutuksen.

- opiskelija voi halutessaan keskeyttää opintonsa
- maksuttomuus opiskelijan 20-vuotissyntymävuoden loppuun saakka: 18 vuotta täyttänyt opiskelija voi vaihtaa opiskelupaikkaa tämän aikarajan sisällä, ja maksuttomuus jatkuu uusissa opinnoissa
- huoltajat menettävät oikeuden nähdä ja saada tietoa opiskelijasta ilman opiskelijan lupaa

Lukion oppimäärä suoritettu

- Opiskelija valmistuu lukukauden lopussa tai muuten sovitusti lukion oppimäärän suoritettuaan ja palauttaa lainatut materiaalit ja tietokoneen.

Lukion oppimäärä ei suoritettu

- Lukio-opinnot voidaan suorittaa enintään 4 vuodessa.
- Maksuttomuus jatkuu opiskelijan täyttäessä 20 vuotta. Tämän jälkeen maksuttomuus päättyy. Tarvittaessa opiskelija voi hakea pidennystä maksuttomuuteen perustellusta syystä.

Helsinki

5 Tuet ja täysi-ikäistyminen

Tuet

Alaikäinen oppivelvollinen voi elämäntilanteesta riippuen olla oikeutettu saamaan opintotukea- ja opintolainaa, yleistä asumistukea sekä nuoren *kuntoutusrahaa**.
Opiskelijat voivat hakea tukia Kelasta ja tuista saa lisätietoa Kelan sivuilta. Opiskelija saa tarvittaessa apua tukien selvittämiseen ja hakemiseen **kuraattorilta**.

**Nuoren kuntoutusrahan saamiseksi nuori tarvitsee lääkärin B-lausunnon ja oppilaitoksessa Wilmaan kirjatun Ohjauksen ja tuen suunnitelman, jonka laativat nuoren kannalta oleelliset henkilöt yhdessä nuoren ja tämän huoltajan kanssa. Nuorella voi olla oppilaitoksen ulkopuolisia verkostoja, jotka ovat mukana suunnitelman laatimisessa. Pedagoginen tuen suunnitelma ei aina edellytä opiskeluhuollon mukanaoloa.*

Opiskelija voi saada tukea myös koulumatkoihin.
Koulumatkatuen hakemisesta lisätietoa osoitteesta kela.fi.
Tarvittaessa voi konsultoida **lukiosihteeriä.**

Täysi-ikäistyminen ja palvelujen muutokset

Opiskelijan täysi-ikäistyessä hänen mahdolliset koulun ulkopuoliset verkostonsa siirtyvät nuorten palveluista aikuisten palveluihin. Huoltajat menettävät oikeuden nähdä ja saada tietoa opiskelijasta ilman opiskelijan lupaa.

Mikäli täysi-ikäistyttyä opiskelijalla kertyy poissaoloja tai muuten hänen voinnistaan herää huoli, on erityisen tärkeää selvittää tarvittavien palveluiden jatkuvuus ja aktivoida/perustaa opiskelijan luvalla monialainen asiantuntijaryhmä opiskelukyvyn tueksi. Etenkin, jos nuorella on ollut hyvinvoinnin ja jaksamisen haasteita, on tärkeää kannustaa nuorta koulun ja kodin välisen yhteistyön jatkumiseen.

Opiskeluhuolto auttaa tarvittaessa tilanteen kartoittamisessa ja palveluohjauksessa. Henkilöstö voi myös konsultoida opiskeluhuoltoa nimettömästi.

Helsinki

6 Esimerkit

Esimerkeissä kuvataan oppivelvollisen lukio-opintojen tilanteita, joissa tuki ja ohjaus ovat tukeneet opinpolun etenemistä. Jokaisessa esimerkissä kuvataan tilanteen eteneminen ja prosessien mukaiset toimenpiteet. **Oppilaitoksen toimijoiden tarkemmat vastuut ja työnjako on kirjattu oppilaitoskohtaiseen ohjaussuunnitelmaan.** Esimerkit linkittyvät käsikirjassa kuvattuihin eri opinpolun vaiheisiin täydentäen tiiviimpiä prosessikuvauksia.

Esimerkki 1

Opiskelija käy koulua epäsäännöllisesti

Opiskelija on sosiaalisesti aktiivinen ja hänellä on koulussa paljon kavereita. Opinnot eivät kauheasti kiinnosta ja monesti aamutunnit jäävät väliin epäsäännöllisen elämänrytmin vuoksi. Pikkuhiljaa alkaa tulla pidempiä jaksoja, kun opiskelija ei käy oppitunneilla. Välillä häntä kuitenkin näkyy koulussa syömässä tai kavereiden kanssa hengailemassa. Opiskelija käy oppitunneilla satunnaisesti ja saa joitain opintoja edistettyä, mutta opintojen etenemisestä on huoli.

Kuinka edettiin?

- **Olemassa olevat tukiverkot:**
  Ryhmänohjaaja kysyi opiskelijalta, onko hän saanut pedagogista tukea ja onko saanut/onko hänellä tarve **opiskeluhuollon** tukeen. Ryhmänohjaaja kysyi myös, onko opiskelijalla koulun ulkopuolisia tukiverkostoja.
- **Monialainen yhteistyö ja ohjaaminen: Ryhmänohjaaja** keskusteli **Opinto-ohjaajan** ja/tai **erityisopettajan** kanssa ja he laativat yhteisen suunnitelman opiskelijan kanssa. Ryhmänohjaaja konsultoi **opiskeluhuoltoa** ja opiskelijan luvalla päätettiin yhdessä koota monialainen asiantuntijaryhmä. Opiskelijalla ei ollut oppilaitoksen ulkopuolella tukiverkostoja. Opiskelija sopi yksilötapaamisia **psykologin** kanssa HUOM! Ks. Kirjaaminen
- **Huoltajayhteistyö:** Huoltajat pidettiin ajan tasalla opiskelijan tilanteesta. Koska huoltajat tavoitettiin ja heidän kanssaan tehtiin hyvää yhteistyötä, ei opiskelijan tilanteessa ollut tarvetta tehdä lastensuojeluilmoitusta
- **Kirjaaminen: Erityisopettaja** kirjasi Wilmaan Tuki -välilehdelle Ohjauksen ja Tuen suunnitelman, jossa kuvaillaan pedagoginen tuki. Monialaisen asiantuntijaryhmän **koollekutsuja** kirjasi Wilmaan Muistiot –välilehdelle Opiskeluhuoltokertomuksen.

Esimerkki 2

Lukion toisen vuoden opiskelija, jaksamisen ja mielenterveyden haasteita

Ensimmäisenä vuonna on tullut paljon poissaoloja ja opintoja on kertynyt alle tavoitetason. Huoltaja kuitannut poissaolot. Syyksi poissaoloille huoltaja on kirjannut sosiaalisen ahdistuneisuuden ja jaksamisen haasteet. Opiskelijalla ei ole koulussa kavereita. Opiskelija ja huoltaja toivovat, että opintojaksoja olisi osin mahdollista opiskella etänä. Opintoja toivotaan kevennettävän.
Opintoja kertyy satunnaisesti, mutta päätoiminen opiskelu kuormittaa paljon opiskelijaa.

Kuinka edettiin?

- **Olemassa olevat tukiverkot: Ryhmänohjaaja** kertoi opiskelijalle **opiskeluhuollon** palveluista ja varasi yhdessä opiskelijan kanssa ajan. Ryhmänohjaaja kysyi myös, onko opiskelijalla koulun ulkopuolisia tukiverkostoja. Yhdessä opiskelijan kanssa varmistettiin myös pedagoginen tuki **opinto-ohjaajan** ja **erityisopettajan** kanssa.
- **Monialainen yhteistyö ja ohjaaminen**: Koottiin **monialainen asiantuntijaryhmä** ja yhdessä opiskelijan kanssa tehtiin yksilöllinen opiskelusuunnitelma ja otetaan käyttöön mahdolliset koulun tarjoamat tukitoimet (esim."läksypajat" ja hyvinvointia tukevat opintojaksot).
- **Huoltajayhteistyö:** Huoltaja on pidettävä ajan tasalla ja on hyvä saada mukaan yhteisiin tapaamisiin.
- **Kirjaaminen: Erityisopettaja** kirjasi Wilmaan Tuki – välilehdelle Ohjauksen ja tuen suunnitelman. Monialaisen asiantuntijaryhmän **koollekutsuja** kirjasi Wilmaan Muistiot - välilehdelle Opiskeluhuoltokertomuksen. Tärkeää kirjauksissa oli, että niistä näkyi työnjako, koska dokumentointi auttoi turvaamaan tuen prosessien eri vaiheissa.
- **Tilanteessa olisi ollut mahdollista myös tehdä väliaikainen keskeyttäminen, mikäli tukitoimet eivät olisi riittäneet:** Mikäli kevennykset ja tukitoimet eivät olisi auttaneet ja opintosuoritteita ei olisi kertynyt, olisi ollut opiskelijan edun mukaista suunnitella mahdollista keskeytystä opiskelijan hyvinvoinnin, lisäajan ja maksuttomuuden näkökulmasta. Keskeytyksen ajalle olisi ollut tärkeää suunnitella tuki ja työnjako paluun osalta.

Helsinki

Esimerkki 3

Lukion ensimmäisen vuoden opiskelija, muualta muuttanut

Opiskelut alkaneet ihan sujuvasti, mutta tilanne pikkuhiljaa mennyt siihen, että ei saa aikaiseksi lähteä kouluun ja tehtävätkin alkaneet kasautua. Aamupäivän tunnit jäävät helposti väliin. Keväällä taas muutaman viikon koulunkäynti aktiivisempaa, mutta sitten alkaa unirytmi mennä huonompaan suuntaan ja kokonaisia päiviä alkaa jäädä väliin. Kuitenkin opiskelija ilmaantuu aina silloin tällöin paikalle. Opintojaksojen kertyminen alkaa kuitenkin olla kiinni yksittäisten opettajien joustavuudesta. Ensimmäisen vuoden opintopisteet jäävät aika vähiin.
Opiskelija päätyi ensimmäisen vuoden kevään lopussa siihen, että opiskelija sopi huoltajiensa kanssa muuttavansa takaisin entiselle kotipaikkakunnalle.

Kuinka edettiin?

- **Olemassa olevat tukiverkot: Ryhmänohjaaja** kysyi opiskelijalta, onko hän saanut pedagogista tukea ja onko saanut/ onko hänellä tarve **opiskeluhuollon** tukeen. Ryhmänohjaaja kysyi myös, onko opiskelijalla koulun ulkopuolisia tukiverkostoja. Selvisi, että kaikki verkostot olivat jääneet paikkakunnalle, josta opiskelija oli muuttanut.
- **Monialainen yhteistyö ja ohjaaminen: Ryhmänohjaaja** keskusteli **Opinto-ohjaajan** ja/tai **erityisopettajan** kanssa ja he laativat yhteisen suunnitelman opiskelijan kanssa. Ryhmänohjaaja konsultoi **opiskeluhuoltoa** ja opiskelijan luvalla päätettiin yhdessä koota monialainen asiantuntijaryhmä. Opiskelija sopi myös yksilötapaamisia **kuraattorin** kanssa, jotta saatiin selvitettyä entiselle paikkakunnalle jääneitä tukiverkostoja ja suunniteltua tarvittava tuki Helsinkiin.
- **Huoltajayhteistyö:** Huoltajan kanssa tehtiin koko prosessin ajan tiivistä yhteistyötä.
- **Kirjaaminen: Erityisopettaja** oli kirjannut Wilmaan pedagogiset tukitoimet, joista tiedotettiin seuraavaa opiskelupaikkaa opiskelijan palattua takaisin kotipaikkakunnalleen. Opiskelija sai mukaansa tulosteen Helsingin lukiossa tarjotuista tukitoimista. Monialaisen asiantuntijaryhmän avulla varmistettiin opiskelupaikka ja tiedonsiirto sekä tarvittavat tukipalvelut muuton yhteydessä.

Esimerkki 4

Lukion toisen vuoden opiskelija, haasteena oppimisvaikeudet
Tullut lukioon hyvillä arvosanoilla. Saanut perusopetuksessa ala- ja yläkoulussa opiskeluun runsaasti tukea ja pärjännyt hyvin. Kokeissa opiskelijalla on ollut lisäaikaa ja osan kokeista hän on tehnyt erityisopettajan kanssa. Alku sujuu hyvin ja opiskelija on motivoitunut. Opintojaksojen edetessä opiskelija alkaa saada hylättyjä arvosanoja eikä pääse läpi mm. kielten kursseista. Opiskelijalle alkaa kerääntyä myös O - ja K -merkintöjä ja tämä huolettaa opiskelijaa sekä huoltajia. Opiskelijan opiskeluun käytetty aika ei vastaa tuloksia.

Kuinka edettiin?

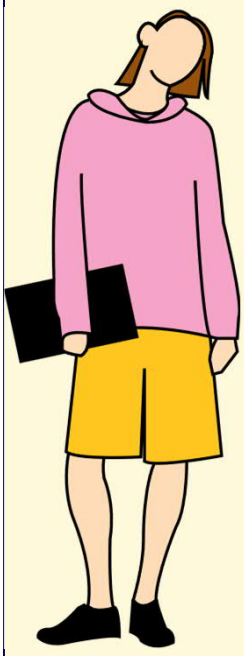

- **Olemassa olevat tukiverko**t: **Ryhmänohjaaja sekä erityisopettaja** haastattelivat opiskelijan ja kysyivät perusopetuksen aikaisesta pedagogisesta tuesta. **Erityisopettaja** tarkasti DigiLukiseulan tulokset ja kyselyn. Niiden perusteella päädyttiin tekemään yksilöllinen lukitesti.
- **Monialainen yhteistyö**: **Erityisopettaja** suunnitteli yhdessä **aineenopettajien** kanssa opiskelijalle tarjottavan pedagogisen tuen. Erityisopettaja teki lukitestin ja muita kartoituksia. Opiskelija ohjattiin myös erilaisiin tukipajoihin sekä tukikursseille. Sovittiin myös tarpeen tullen aineenopettajan antamasta tukiopetuksesta.
- **Ohjaaminen**: **Ryhmänohjaaja ja erityisopettaja** pyysivät avuksi **opinto-ohjaajaa** ja opiskelijan lukujärjestystä kevennettiin ja opintosuunnitelmaa pidennettiin.
- **Huoltajayhteistyö**: Huoltajille tarjottiin mahdollisuus keskustella **ryhmänohjaajan ja/tai erityisopettajan** kanssa opiskelijalle tarjotuista tukitoimista. Huoltaja näki Wilmasta Tuki -välilehdellä olevan Ohjauksen ja tuen lomakkeen ja pystyi seuraamaan sen toteutusta. Huoltajaa tiedotettiin pidennyssuunnitelmasta ja lukujärjestyksen keventämisestä
- **Kirjaaminen: Erityisopettaja** kirjasi yhdessä opiskelijan kanssa Wilmaan Ohjauksen ja tuen suunnitelman. Siihen kirjatut tukitoimet näkyivät opiskelijaa opettaville **aineenopettajille**, jotka toteuttavat tukitoimia oppitunneilla ja kokeissa. Erityisopettaja kirjasi Opintojen ohjaus ja seuranta – lomakkeelle tiedon lukitestauksesta ja tapaamisista.

Esimerkki 5

Opiskelijan eronneeksi katsominen ja oppivelvollisuustiimiyhteistyö

Opiskelijan lukio-opinnot alkavat ongelmitta. Ensimmäisen opiskeluvuoden tammikuussa poissaoloja alkaa kertyä ja suoritukset jäävät kesken. 30 vuorokauden säännön mukainen prosessi käynnistyy ja opiskelija saa tukea. Tilanne korjaantuu hetkeksi.

Kuukauden kuluttua poissaoloja alkaa uudestaan kertymään ja opinnot eivät
etene. Kirjeprosessissa edetään kuulemiseen.

Kuinka edettiin?

- **Olemassa olevat tukiverkot**: **Opinto-ohjaaja** oli koonnut aiemmassa vaiheessa monialaisen asiantuntijaryhmän.
- **Monialainen yhteistyö ja ohjaaminen**: **Ryhmänohjaaja** valmisteli **rehtorille** kuulemiskirjeen, jossa kutsuttiin tapaamiseen ryhmänohjaajan ja rehtorin lisäksi **opinto-ohjaaja**, opiskelija ja hänen huoltajansa. Opinto-ohjaaja oli lisäksi yhteydessä **Ohjaamon oppivelvollisuustiimiin** ja kutsui tapaamiseen mukaan tiimin edustajan. **Opinto-ohjaaja** kutsui koolle monialaisen asiantuntijaryhmän. Sovittiin ryhmän kanssa tapaaminen ja varmistettiin työnjako ja tiedonsiirto opiskelijalla olleiden koulun ulkopuolisten verkostojen kanssa. Päätettiin monialaisen asiantuntijaryhmän toiminta.
- **Huoltajayhteistyö:** Huoltaja saatiin mukaan kuulemiseen ja varmistettiin kodin kanssa tehtävä yhteistyö.
- **Kirjaaminen: Opinto-ohjaaja** teki Valpas-ilmoituksen ja varmisti tuen tietojen siirtymisen oppivelvollisuustiimille. **Lukiosihteeri** toimitti opiskelijalle erotodistuksen.

7 Linkkejä

Primus

- Primus-ohjeet (hel.fi)

Opehuone

- Oppivelvollisen kannettava tietokone

Wilma

- Wilma-lomakkeet

Hyvinvointi ja turvallisuus

- Hyvinvointia tukevat suunnitelmat
- Turvallisuustyökalu

Helsinki

Tekijät

Markus Lähde, projektipäällikkö, Kasko

Henna Mielonen, pedagoginen asiantuntija, Kasko

Sanna Kattelus-Mäkisalo, projektisuunnittelija, Kasko

Mukana työryhmässä

Anne Hällfors, erityisopettaja, Sibelius-lukio

Jyrki Karjalainen, opinto-ohjaaja, Vuosaaren lukio

Laia Saló i Nevado, opinto-ohjaaja, Helsingin kielilukio

Sanna Nikula, aineenopettaja ja ryhmänohjaaja, Vuosaaren lukio

Käsikirja on tuotettu Opetushallituksen rahoittamassa hankkeessa:

Helsingin lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuushanke.

Helsinki

OPETUSHALLITUS RAHOITTAA HANKETTA

Graafisen ilmeen suunnittelu: Aste Helsinki Oy